

Гаєвська О. Б.¹,
 доктор філософських наук, професор,
 ДВНЗ «Київський національний економічний
 університет імені Вадима Гетьмана»,
 Київ, Україна. gaev_ok@mail.ru

ДЕРЖАВА — ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ САМОУПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬСТВА (до питання про українські реалії)

Анотація. Пропонується соціально-системне бачення управлінської ролі держави в Україні, що повинна виявляти себе не у посиленні суто владних функцій, не у збільшенні поля панування, а у все більшому переході державних структур на професійне обслуговування організаційно-правових потреб населення та його самоорганізації. Доведено відповідно до аналізу сучасних світових цивілізаційних тенденцій, що у взаємовідносинах між провідними державами, як і соціальних структур у межах держав, на рівні функціональних та інституційних зв'язків провідну роль відіграють останні як найдієвіші з погляду історичного розвитку людства, що досягнуло вищого рівня системної організації. Відповідно до зазначеної позиції як наукового осмислення проблеми самоорганізаційний потенціал українського суспільства потребує доцільної організаційної підтримки з боку держави, головним чином у правовому полі, що визначатиме наближення нації до глобального цивілізаційного простору і практичного розв'язання проблем її сучасного і перспективного розвитку.

Ключові слова: держава як загальноцивілізаційне явище, національна та світова державність, державна управлінська система, державне управління Україною, професійна демократія.

Аннотация. Предлагается социально-системное видение управленческой роли государства в Украине, что должна проявлять себя не в усилении чисто властных функций, не в увеличении сферы управления, а во все более масштабном переходе государственных структур на профессиональное обслуживание организационно-правовых потребностей населения и его самоорганизации. Доказывается на основе анализа современных мировых цивилизационных тенденций, что во взаимоотношениях между лидирующими государствами, как и между социальными структурами в пределах государств, на уровне функциональных и институционных связей ведущая роль отводится последним как наиболее действенным в аспекте исторического развития человечества, достигшего высшего уровня системной организации. В соответствии с отмеченной позицией как научным осмыслением проблемы самоорганизационный потенциал украинского общества испытывает потребность в целесообразной организационной поддержке со стороны государства, главным образом, в правовом поле, что будет определять приближение нации к глобальному цивилизационному пространству и практическому решению проблем ее современного и перспективного развития.

Ключевые слова: государство как общецивилизационное явление, национальная и мировая государственность, государственная управленческая система, государственное управление Украиной, профессиональная демократия.

Abstract. It is offered social and system approach to understanding the governance role of the state which is reflected not in strengthening its power functions or increasing its predominance, but significantly in governmental structures' moving towards professional servicing organizational and legal needs of the society and its self-organization. It is proved according to analysis of the current world civilizational trends that in relations between leading states as well as between social structures within states which are represented in functional and institutional aspects, one should mainly focus on institutional ones which are crucial in the mankind's historical development to the highest level of its system organization. With due regard to the noted position as a research interpretation of the problem self-organizational potential of Ukrainian society is of need of

¹ Gaievska O. B., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Kyiv National Economic University named after Vadim Hetman, Kyiv, Ukraine.gaev_ok@mail.ru

STATE — THE MAIN INSTRUMENT OF SELF-MANAGEMENT OF SOCIETY (to the question of Ukrainian realities)

relevant organizational support of the state mainly in the legal aspect which determines its approach to the global civilization space, practical solutions of the issues of its present and perspective development.

Keywords: *State as a general civilized phenomenon, national and global statehood, state machinery, state governance of Ukraine, professional democracy.*

Постановка проблеми. Україна як частина світового співтовариства, як велика нація має стати і процвітаючою державою, причому в небаченому в історії людства способі такого перетворення: її історичне завдання вийти на рівень сучасних розвинутих країн у найкоротші строки, за допомогою, насамперед, організаційно-правових зусиль зі створення нової соціальної системи, силою національних інтелектуальних можливостей, зокрема, управлінського корпусу країни, в якому провідне місце займають представники державного управління всіх рівнів. Отже, проблеми етнодержавознавства, етнонаціонального розвитку, національно-державного будівництва були і продовжують перебувати в колі наукового осмислення з урахуванням тих реалій, які характеризують сучасні тенденції розвитку людства та постсоціалістичних вимірів, у яких вбачається основна, глибинна тенденція до створення нової соціальної системи в Україні.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Роль держави в організації і розвитку суспільства є об'єктом дослідження багатьох дослідників, як іноземних, зокрема, М. Яхтенфукса, Б. Колір-Коха, Ф. Фукуями [1, 2], так і вітчизняних. Серед українських учених на особливу увагу заслуговує доробок В. М. Гейця, В. І. Куценка, В. П. Удовиченка, Я. В. Остафійчука, О. Ю. Оболенського, Ю. Г. Королюка, О. В. Орлова, В. В. Говорухи та інших [3—8]. Проблема водночас потребує подальшого дослідження з огляду на її багатовимірність і складність в умовах сучасного розвитку України та тих проблем, які визначають загальні тенденції розвитку сучасної цивілізації.

Метою статті є дослідження потенціалу та реальних можливостей самоорганізаційних процесів українського суспільства та завдань, які стоять перед українською державою у контексті глобальних і регіональних викликів сучасного світу.

Основні результати дослідження. Держава як форма соціального управління з наявністю владної енергії є способом організації суспільного життя, що має той ступінь строкатості інтересів, гармонізація яких можлива, зокрема, за допомогою права як владного явища. Основними принципами державного управління, як відомо, є розуміння загальнонаціональних інтересів, врахування специфіки сучасної ситуації, історичних традицій, наявність загальних закономірностей формування та функціонування держави, необхідність досягнення консенсусу між протилежними інтересами. Тобто, основний концепт її діяльності — це органічний союз між громадянським суспільством і державою, що є постійним джерелом розвитку державності взагалі. А щодо управління, цей консенсус виступає як умова досконалої державної організації, її конструктивного втручання в основні сфери суспільного життя.

Соціально-системне бачення управлінської ролі держави виявляється не в посиленні суто владних функцій, не у збільшенні поля панування, а в усе більшому переході державних структур саме на професійне обслуговування організаційно-правових потреб населення. Сьогоднішній рівень розвитку цивілізації

потребує саме організаційно-правової допомоги держави у створенні доцільно організованих соціальних кооперативів, особливо стосовно ринкових засад цих відносин, які можуть піти від стихії попиту і пропозиції, перейшовши на позицію розумної регуляції товарно-грошових відносин у сучасному світі. З цієї точки зору можна вважати, що національно-структурна світова державність, посилюючи свою увагу до піднесення національного її елемента на рівень основного джерела світової державності, є найрозумнішою позицією не лише політичної практики, а й політичної науки, яка має бути спрямована на визначення саме цієї тенденції. Це той державний націоналізм, який так важко сприймається стереотипним мисленням, але який має майбутнє як звичайний системний підхід до світової спільноти як до системного утворення, кожний елемент якого живить її і водночас живиться нею. Людство як соціально-системна організація в такому контексті знаходить для себе один із найадекватніших способів існування на засадах державного типу єдності, який дозволяє говорити про самоуправління людства як єдиного цілого.

Самоуправління українського суспільства виявляється на рівні системної впорядкованості сучасної української діяльності та власне управлінської діяльності певних соціальних інституцій, насамперед, держави як визначальної організаційної сили формування в Україні нової соціальної системи. Управлінський аспект основних економічних, соціально-політичних і духовних процесів в Україні представлений в об'єктивному самоорганізаційному русі, організаційний потенціал яких відіграє досить помітну роль у цьому процесі, зокрема, соціальна напруженість як фактор самореалізації національних інтересів, політика в усіх її формах в контексті формування нових суспільних відносин, етнонаціональні процеси як певний енергетичний фактор, що живить спосіб самоорганізації українства в його русі до рівня сучасної цивілізації.

Україна, українство в цьому відношенні не є виключенням, а скоріше правилом, що зайвий раз свідчить про природність національно-визвольного руху як способу самоорганізації нації. Більше того, самоорганізація нації є у свою чергу формою її самовизначення, що є джерелом постійного структурного розвитку.

Різні політичні, міждержавні об'єднання в цьому контексті не є послабленням національної енергії. Навпаки, вони мають бути засобом її посилення, що і створює саму можливість до міжнародної інтеграції. Причому, аналізуючи сучасні світові механізми взаємовідносин між державами, які представлені як у процесуальному, так і в інституціональному аспектах, слід наголошувати, насамперед, на процесуальних засадах міжнародних відносин, які є фундаментальними в історичному поступі людства до вищого рівня власної системної організації. Тому і власне загальноєвропейський процес, і принципи створення ефективної системної впорядкованості, на яких функціонують певні міжнародні організаційні структури, доцільно розглядати сьогодні в контексті загальної суверенізації і в той же час забезпечення безпеки міждержавних відносин.

Саме ця тенденція свідчить про те, що наявність у світовому співтоваристві певних фундаментальних засад самоуправління, які воно намагається використати для створення механізмів міждержавного управління, повинна знімати саму можливість дезорганізації міжнародного співробітництва. Тобто державне управління, зокрема, міжнародними відносинами полягає у тому, що людство має покласти в основу своїх взаємовідносин принципи вищої управлінської до-

цільності, яким має слугувати економічна, політична та духовна енергія будь-якого народу. Таке тлумачення загальних питань міжнародних відносин здається досить логічним саме у світлі останніх подій в Україні.

У цьому контексті слід наголосити саме на правових засадах державного управління, оскільки у діяльності міжнародних організацій, які безпосередньо займаються міжнародно-правовим регулюванням, значна доля управлінської енергії витрачається на безпосередні контакти між певними економічними, політичними, соціальними та іншими утвореннями. Той факт, що їх управлінський аспект є домінуючим у сучасній науці соціального управління, свідчить про те, що міжнародна правова організація людства є основою міжнародного співіснування. Адже наявність світового співтовариства як системи понад двохсот держав, які входять або не входять у певні міждержавні утворення, вже саме по собі свідчить про певну системність управлінської самоорганізації людства на основі типової фундаментальної опори, якою є право. Причому, незважаючи на постійне домінування в політичному лексиконі терміну «держава», слід саме в управлінському контексті наголосити, що право є базовим, фундаментальним витвором відносно держави, а не навпаки. А це означає, що управління повинно і з теоретичної, і з практичної точок зору розглядати державу як форму правової регуляції, зокрема, міжнародних відносин, тобто представляти управлінський аспект держави у сутнісному вимірі, насамперед, як правове явище.

Отже, міжнародне право як соціально-управлінське явище, внутрішньодержавне право, право людини тощо, мають різні форми утворення, вищою з яких є держава, але для управління, особливо у кваліфікації його соціально-системних опор, не держава, а саме право має представлятись як найґрунтовніша опора соціальної організації, зокрема, міжнародних відносин. У контексті реалій розвитку України йдеться перш за все про те, що самоорганізаційний потенціал суспільства об'єктивно потребує адекватного організаційного забезпечення, зокрема, правового, свого виходу у загальноцивілізаційний простір. Сьогодні в Україні створення системи і зміна методів управління пов'язані з безперервним науковим пошуком оптимального розв'язання складних економічних і соціально-політичних проблем реформування усіх ланок управління, стилю роботи управлінського корпусу країни.

Зв'язок політики і управління для України тим важливіший, що саме в умовах української реформації дедалі більшого значення набувають проблеми управління. Постає об'єктивна необхідність створити управлінський механізм у широкому сенсі — управлінську систему, де б не було місця суб'єктивізму та волонтаризму, а існувала реальна можливість такого обмеження стихійних факторів розвитку, яка б не давала їм змоги ставати визначальною управлінською силою. Отже, осмислення управлінських проблем, що виникають у ході створення такого механізму — одне з найважливіших завдань управлінської науки і практики.

Складністю нових завдань спричинюється також життєва необхідність у принципово іншій управлінській підготовці не тільки керівних кадрів, а й практично всього працюючого населення, яке нині повинно вчитись жити в умовах становлення демократії, ринкових відносин. Самоуправління народу неможливе без знання того, що таке механізм управління, в чому його економічна і соціально-політична суть, у яких формах воно виявляється, у чому полягають його

владні функції, об'єктивні регулятори відносин між тими, хто управляє, і тими, ким управляють, тощо. Отже, щоб політично зріло і професійно компетентно брати участь в управлінні, треба мати чітке уявлення про управлінський механізм українського суспільства. Це тим важливіше, що за допомогою управління може здійснитись основний результат цього становлення — вихід України на шлях реальної незалежності, той самий прорив до досконаліших форм життя, заради якого, власне, й здійснюється процес державного будівництва, та й сама незалежність.

Наукове осмислення цієї практики в галузі управління дає змогу зробити висновок: визріваючий тип управління об'єктивно спроможний відкривати простір для динамічної організації суспільного життя, і тільки суб'єктивістсько-політичні хиби в його функціонуванні заважають нам розвиватись ефективно.

Тому необхідні нові підходи до управління, на основі яких формувалася б єдність управління і самоуправління, їх демократичне поєднання, створювалося б управління без системного бюрократизму та така організація економічних механізмів управління, які перетворюють його на справжню виробничу діяльність.

Однак останнє можливе не тільки через критичний аналіз минулого і навіть сьогодення, а передусім через конструктивну роботу в напрямі створення дійсно демократичних форм управління.

Соціальний гнів, який часто спрямовується на адресу управлінців, зокрема, вищих ешелонів державної влади, тільки тоді має сенс, коли він не тільки пропонує розумне рішення, а й стає зрілою і по-діловому переконливою участю у його реалізації. Тому і є ненадійною мітингова демократія, що побудована не на всебічному пошуку науково обґрунтованих рішень, які є тим небезпечнішими, чим у демократичнішій формі вони виступають. Обидві форми управління вступають у тісну спорідненість на основі одного, трагічного для нашої країни явища — повного ігнорування науки під час підготовки управлінських рішень, що, як правило, супроводжувалось присяганням у вірності інтересам об'єкта управління, тобто, народу країни.

Сьогодні світова цивілізація об'єктивно стала здатнішою до самоорганізації, адже саме з точки зору загальноцивілізаційного розвитку, порівняння різних країн в організаційному, самоуправлінському відношенні доводить, що те, що перебування західної цивілізації в постійному пошуку джерел власного розвитку привело її до того, що вона має у своєму розпорядженні прогресивні можливості організації, є наукомісткою соціальною системою, хоча ми довгий час демагогічно цього не визнавали. В той же час, навіть у період становлення власної державності ми не використовуємо достатньою мірою наукове знання про управління, та й ще не маємо науково достовірної концепції української державності. Тому іноді науково і практично недоведені ідеї стають панівними, перетворюються на маніпулятивний і політичний прес.

Основне питання, яке може нині поставити наука управління, — це питання про те, чому вона виявилась розірваною на дві, що стали майже антиподами, частини: науку і управління. Чому в свідомості мільйонів вона є набором професійно-технологічних рецептів з управління в основному виробництвом, тимчасом як саме наше суспільство пережило, та й продовжує переживати справжню трагедію через перетворення науки управління суспільством у щось прикладне? Чому українська держава сьогодні не є прогресивною соціальною

системою? Відповіді на ці, і не тільки на ці, питання полягають, можливо, саме в тому, що вона не є максимально наукомісткою, оскільки будь-яка управлінська діяльність, особливо вищого рівня, недієздатна без опори на наукове знання. Більш того, вищий державний управлінський корпус України далеко не повністю професійний, що зумовлюється самою демократією як витвором управлінської цивілізації.

Саме тому, в політиці держави, яка організовує нову соціальну систему, повинно було відбутися концептуальне перетворення науки управління на вирішальну силу, що гарантує рух системи у заданому історією і сучасним станом України напрямку. Але цього не відбувається із-за крайньої політизації державного управління, того стану української демократії, який підносить до рівня основного принципу діяльності не професіоналізм, забезпечений сучасним науковим знанням, а інтереси, їх відстоювання, хоча ніби очевидно, що інтереси — це об'єкт, якому має служити управлінець, а сам процес цього слугування повинен спиратися на досить ефективний інструментарій, яким є наука як істина, що гарантує розрахований на її засадах успіх будь-якої організаторської, управлінської справи. Національний інтелектуальний і духовний потенціал зберігся, оскільки він формується не завдяки, а саме всупереч історичним, економічним і державно-управлінським умовам. Тому українство сьогодні має всі самоорганізаційні можливості увійти у світовий простір зі своїм національним баченням управління суспільством.

У зв'язку з цим необхідна низка обов'язкових теоретико-практичних акцій:

по-перше, необхідно визначити управлінську доцільність політичної системи України, виходячи з її вирішальної ролі в становленні нової соціальної системи в країні;

по-друге, необхідно визначити об'єкт управління, тобто представити достатньо переконливі характеристики українського суспільства, оскільки його кваліфікація як перехідного є недостатньою, бо перехід передбачає точну вказівку на те, від якого до якого потенційного стану, а точніше — від якої до якої потенційно соціальної системи Україна переходить. Відсутність такого визначення призводить до плутанини, невизначеності в соціальних орієнтирах навіть на особистому рівні, не кажучи вже про політичні орієнтири певних соціальних прошарків;

по-третє, треба уточнити акценти, які постійно присутні в політичних документах про те, що в Україні, як доказ її загальноцивілізаційного розвитку, формується середній клас, який є надійною опорою її прогресивного розвитку. Однак, цей наголос на середній клас не досить активний, оскільки його становлення є наслідком вирішальної ролі у формуванні відповідної йому соціальної системи управлінського корпусу країни — знизу доверху. Особливість українського руху до сучасного загальноцивілізаційного стану полягає в тому, що Україна не будує, а організовує нову соціальну систему, оскільки для її традиційного будівництва в неї немає історичного часу. Тому саме управлінці, організатори всіх рівнів є тією несучою конструкцією, яка вирішує долю України і від якої залежить процес формування середнього класу в просторі і в часі;

по-четверте, організаційною необхідністю, яка визначає сучасне життя України, є принципово інший підхід до управлінської діяльності. Він полягає в

об'єктивній потребі для управлінців усіх рівнів, включаючи депутатів Верховної Ради України і Президента країни, спеціальної, професійної, управлінської підготовки, яка повинна перетворитись в конституційну норму;

по-п'яте, необхідно звернути увагу суспільства на те, що управлінська праця сьогодні — це найвигідніше вкладання капіталу, оскільки геній організації в умовах сучасної цивілізації, не кажучи вже про постсоціалістичні країни, вирішує все, на що повинен бути зорієнтований менталітет народу України, що зніме багато, навіть політичних проблем в країні;

по-шосте, включити до української національної ідеї українську управлінську ідею, сенс якої полягає у доведенні вищої вартості професійної демократії, як науково достатньої управлінської системи, в якій буде представлений не набір суперечливих інтересів, а науково доведена потреба народу України (та й інших народів) у певному управлінському корпусі, який володітиме вищим управлінським знанням, вищим управлінським професіоналізмом, який тільки-но і має право на організацію в Україні сучасної демократичної соціальної системи, бути неполітичним органом, що постійно займається проблемами впорядкування об'єкту (України), на основі принципів управління як виду професійної діяльності.

Щодо останнього пункту, то розукрупнення цього концептуального погляду на управління суспільством полягає у такому.

Самоорганізація як об'єктивна здатність будь-якого системного утворення теж вимірюється історичними важелями і може слугувати в якості фактора, а не інструмента безпосередньої організаційної діяльності. Тому необхідне зосередження цієї здатності в руках певної частини суспільства, а враховуючи інформаційний стан об'єкту (країни), то має бути суб'єкт, що володіє достатньою науково-досвідною інформацією для того, щоб досить ефективно використовувати її для адекватного реагування на організаційні потреби об'єкту.

Такою достатністю є управлінський професіоналізм, який ладний взяти на себе вантаж відповідальності як єдино можливий спосіб вийти на рівень світових стандартів життя через організацію як сенс управління.

Отже, виникає цілком логічний висновок, що такий організатор існує не як «політично переконливий» організм, а як енергія самого об'єкту, в даному разі народу України, як його потенціал, його мозковий центр, який покликаний українською історією організаційно «витягнути націю» на дорогу загальноцивілізаційного розвитку в національному варіанті. Тобто, організатором створення в Україні сучасної соціальної системи мають бути управлінці, в першу чергу — державні, на користь історичної місії яких свідчать наведені вище загальні міркування.

Нині перед Україною стає важливе завдання: знайти свій шлях. І світовий досвід демократичного розвитку для нас не еталон. У них зовсім інша історія, інший механізм встановлення власної управлінської системи: природно-історичний, у нас — організаційно-правовий. І все залежить від того, як ми організуємось. Чи здатна наша державна система наситити свій управлінський потенціал такою кількістю і якістю управлінських ідей, які зрештою принципово змінили б цю систему?

Так, управлінський процес починається з правової норми. Тому Верховна Рада — така ж управлінська установа, як і Кабінет Міністрів, Президент Украї-

ни. Це єдина управлінська структура, яка повинна правово-організаційно обслуговувати інтереси громадян унітарної держави. У цьому зв'язку парламентарі України не мають права розпалювати політичну боротьбу в межах цієї єдиної управлінської структури, адже вони обіцяли, що виконають всі наші вимоги, врахують різноманітність наших інтересів і будуть працювати на нас, створюючи правові та організаційні умови для прояву різноманітності цих інтересів у межах однієї держави. А потім виявилось, що він ще й не тих політичних переконань, на які я сподівався. І виходить, що існує якась відокремлена структура, яка не відображає політичні стосунки в Україні, існує ізольовано і веде політичну боротьбу за владу не відомо чи відомо на чие замовлення.

Висновок. З огляду на реальний стан України, яка не має стабільності щодо традиційного вдосконалення організаційних чинників життя, слід ретельно вивчити потенціал України, її можливості до самоорганізації, розрахувати цей потенціал щодо його руху до соціалізованого капіталізму за допомогою управління, управлінської системи, державних структур та управлінського корпусу країни в цілому. Причому розрахунок має стосуватись і внутрішніх, і зовнішніх можливостей України як соціально-економічного, так і духовного порядку, а також її природного достатку. Саме на такому розрахунку має базуватись сьогодні управлінська система України, оскільки він буде органічним відтворенням матеріального, політичного і духовного потенціалу України, доведенням можливостей його розвитку у загальноцивілізаційному русі людства як одного з його національних елементів, що потребує приведення до адекватності власного стану інтересам і потребам народу країни. Такий розрахунок має здійснитись у межах основного управлінського явища в умовах сучасної управлінської цивілізації — відносин «суб'єкт-об'єкт» управління, які є засадничими для будь-якої існуючої системи соціального управління.

Політичне керування країною має здійснюватись на основі прийняття всіма політичними інституціями суспільства орієнтації на побудову реальної самостійності України, що повинно забезпечувати соціально-політичну та духовну єдність суспільства. Це слід зробити на базі однієї з кардинальних соціально-управлінських істин: закон як вища правова норма, указ Президента та постанова Кабінету Міністрів України — це єдиний управлінський процес, де вони є його елементами та управлінська самоорганізація країни, яка має бути єдиним утворенням, що відтворює об'єктивну єдність народу як певної соціальної спільноти з власною державною організацією (закон — це початок процесу прийняття управлінського рішення, указ Президента і постанова Кабінету Міністрів — його продовження, місцеві управлінські акти — його завершення).

Підсумовуючи сказане, доречно поставити запитання: яким об'єктом управляє корпус державних управлінців України, якщо її стан визначено як перехідний? Такий об'єкт має бути названий (визначений), бо якщо такого не відбудеться, управлінський процес і управлінська діяльність цілком втрачають своє призначення, справа яких, насамперед вищого рівня, розрахувати потенціал цього руху, довести із залученням якомога більшої кількості спеціалістів, можливості України (як внутрішні, так і зовнішні), зокрема, що не менш важливо, структурно-функціональну роль управлінського корпусу, яка є для України визначальною у створенні організаційних умов для її інтенсивного руху.

Окремо слід наголосити на відсутності наукових досліджень і практично-політичних поглядів не на характер управління в перехідних умовах, а у відвертішому й точнішому і послідовнішому його варіанті — перехідного управління суспільством. Саме таке визначення управління Україною дає чіткі політичні та індивідуальні орієнтири для управлінського корпусу країни. Треба відверто говорити про основні критерії управлінської діяльності, про кількість і якість управлінських дій, що сприяють становленню соціалізованого капіталізму в Україні, а також про кількість і якість управлінських дій, що руйнують радянський соціалізм у системі суспільних відносин і у свідомості громадян України. Боятися громадянського зіткнення тут не доводиться, якщо мати достатньо аргументів (історичних і логічних) на користь утвердження першого і неминучої поразки другого. Пропагандистський механізм держави має в цьому відношенні діяти досить ефективно. Управляти цим механізмом мають вищі державні структури — Президент, Верховна Рада та Кабінет Міністрів, які очолюють управлінський корпус України. Але головне — переконання реформами, реальним рухом, самим порядком переходу від казарменого соціалізму до соціалізованого капіталізму, які мають забезпечуватись достатньою управлінською енергією і професіоналізмом управлінського корпусу України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Європейська інтеграція / укл. : М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох ; [пер. з нім. М. Яковлева]. — К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2007. — 394 с.
2. Фукуяма Ф. Америка на распутье. Демократия, власть и неоконсервативное наследие / Ф. Фукуяма. — М.: АСТ, 2007. — 288 с.
3. Новий курс: Реформи в Україні. 2010 — 2015. Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. — К. : ІВЦ НБУВ, 2010. — 232 с.
4. Куценко В. І. Соціальна держава (проблеми теорії, методології, практики) : [монографія] / В. І. Куценко, В. П. Удовиченко, Я. В. Остафійчук. — К. : Заповіт, 2003. — 228 с.
5. Оболенський О. Ю. До питань системного пізнання складних систем / О. Ю. Оболенський, Ю. Г. Королюк // Наук. вісник Акад. муніципального управління. Серія «Управління». — К.: Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління, 2010. — Вип. 3. — 2010. — С. 164—177.
6. Орлов О. В. Інноваційні процеси в державному управлінні. [монографія] / О. В. Орлов. — Х.: Вид-во ХарПІ «НАДУ» «Магістр», 2012. — 196 с.
7. Теорія і практика державного управління: Збір. наук. пр. / Нац. Акад. держ. упр. при Президенті України; редкол.: В. В. Говоруха та ін. — Харків : ХарПІНАДУ «Магістр», 2009. — 400 с.
8. Отюцкий Г.П. Миропорядок и мировоззрение в системе мироустройства в XXI веке: Итоги научного исследования / Г.П. Отюцкий // Безопасность Евразии. — 2008. — №2. — С. 53—68.

REFERENCES

1. Yachtenfuchs, M. & Kohler-Koch, B. (Eds.). (2007). *European integration*. Kyiv: Publishing House «Kyiv-Mohyla Academy» (in Ukr.).
2. Fukuyama, F. (2007). *America at the crossroads. Democracy, power, and the neoconservative legacy*. Moscow: ACT (in Russ.).

3. Heits, V.M. (Ed.). (2010). *New deal: Reforms in Ukraine. 2010—2015. National report*. Kyiv: Information and Publishing Center. Vernadsky National Library of Ukraine (in Ukr.).
4. Kutsenko, V. I., Udovychenko, V. P., & Ostafiichuk Ya. V. (2003). *Social state (problems of theory, methodology, practice)*. Kyiv: Znannia (in Ukr.).
5. Obolenskyi, O. Yu., & Koroliuk Yu.G. (2010). To the question of system cognition of complicated systems. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnogo upravleniia (Scientific bulletin of Academy of Municipal Management)*, 3, 164—177 (in Ukr.).
6. Orlov, O. V. (2012). *Innovational processes in state management*. Kharkiv: Magistr (in Ukr.).
7. Hovorukha, V. V., & others (Eds.). (2009). *Theory and practice of state management*. Kharkiv: Magistr (in Ukr.).
8. Otiutskii, H. P. (2008). World order and world outlook in the system of world organization in the XXI century. Results of scientific research. *Bezopasnost Yevrazii (Security of Eurasia)*, 2. 53-68 (in Russ.).

УДК 327(73)

Годлюк А.М.¹,
кандидат політичних наук,
науковий співробітник Державної установи
«Інститут всесвітньої історії НАНУ»,
Київ, Україна. Godluk7@ukr.net

ІМПЕРАТИВИ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ США

Анотація. Здійснено спробу в оригінальний спосіб розглянути сучасні імперативи феномену глобалізації, становлення світового лідерства, а також роль США у системі міжнародних відносин. Аналізується основний тренд у світових політичних процесах, зазначено необхідність подальшого аналізу впливів США на сучасну геополітичну ситуацію. Розглянуто динаміку розвитку сучасного світу та формування провідних акторів міжнародних відносин ХХ ст. Визначено конструктивна роль міжнародної політики США, що поряд із вдалими географічним розташуванням і вмiло скерованій фінансовій політиці дає змогу зберігати лідерські позиції США на світовій арені. Зазначено, що США виступають основним і єдиним глобалізатором, котрий здатен корегувати процеси трансформаційних перетворень у всіх куточках світу, впливати на динаміку економічного розвитку різних регіональних і між-регіональних масштабів, впливати на внутрішню та зовнішньополітичні процеси більшості сучасних країн. Окреслено формування світових трансформацій, керованих не тільки глобальними імперативами політичними потреб Америки, але й врахуванням запитів транснаціональних корпорацій.

Ключові слова: інтеграція, глобалізація, геополітика, світове лідерство, США.

Аннотация. Предпринята попытка оригинальным способом рассмотреть современные императивы феномена глобализации, становление мирового лидерства, а также роль США в системе международных отношений. Анализируется основной тренд в мировых политических процессах, отмечается необходимость дальнейшего анализа влияния США на современную геополитическую ситуацию. Рассмотрена динамика развития современного мира и формирования ведущих акторов международных отношений ХХ века. Указана конструктивная роль международной политики США, что наряду с удачным географическим расположением и умело направленной финансовой политикой позволяет сохранять лидерские позиции США

¹ Godluk A. M. Ph.D. in political sciences, Research Fellow, Institute of World History under the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, Ukraine. Godluk7@ukr.net
IMPERATIVES OF FORMING OF THE USA GLOBAL POLICY